



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

1959 · 50 · 2009

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

КАЙРЯКОВИ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 30945/04)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

7 януари 2010 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

07/04/2010 г.

Това решение е окончателно при условията, посочени в чл. 44, ал. 2 от Конвенцията, но може да претърпи редакционни промени.

По делото на Кайрякови срещу България,
Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ
като Отделение в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,
Ренате Йегер (Renate Jaeger),
Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),
Райт Марусте (Rait Maruste),
Марк Вилигер (Mark Villiger),
Изабел Беро-Льофевр (Isabelle Berro-Lefèvre), *съдии*,
Павлина Панова, *съдия ad hoc*,
и Клаудия Вестердик (Claudia Westerdiek), *секретар на*

Отделението,

след проведено закрито заседание на 1 декември 2009 г.,
се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата
дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 30945/04 г.) срещу Република България, подадена пред Съда на основание чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от трима български граждани – г-н Илия Кирилов Кайряков, г-жа Мария Константинова Кайрякова и г-жа Елена Илиева Кайрякова („жалбоподателите“). Първият и втората жалбоподатели подават жалбата на 16 август 2004 г. На 15 декември 2007 г. третата жалбоподателка изразява желанието си да се присъедини към жалбата.

2. Жалбоподателите са представлявани от г-жа С. Маргаритова-Вучкова и г-н Ю. Дулев – адвокати, практикуващи в град София. Българското правителство („Правителството“) е представлявано от своя агент – г-жа М. Димова от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателите твърдят по-специално, че нареждането да изплатят вреди на предишните собственици на техния апартамент е лишило първия и втората жалбоподатели от тяхната собственост в нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.

4. На 19 май 2008 г. председателят на Пето отделение решава да уведоми Правителството за отправената жалба. Решено е също така Съдът да се произнесе едновременно по допустимостта и по съществуването на жалбата (чл. 29, ал. 3 от Конвенцията).

5. Съдия Калайджиева, избрана от името на България, се оттегля от разглеждането на делото. На 30 януари 2009 г. Правителството определя г-жа Павлина Панова да участва в заседанието на нейно

място като съдия *ad hoc* (чл. 27, ал. 2 от Конвенцията и чл. 29, ал. 1 от Правилника на Съда).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

6. Жалбоподателите са родени съответно през 1944, 1946 и 1973 г. и живеят в град София.

7. Първият и втората жалбоподатели са съпруг и съпруга, а третата жалбоподателка е тяхна дъщеря.

8. През 1974 г. първият и втората жалбоподатели закупуват от Столична община апартамент с площ от 95 кв. м, който е станал държавна собственост по силата на национализацията, извършена от комунистическия режим в България през 1947 и следващите години.

9. В началото на 1993 г. наследниците на предишния собственик на имота преди национализацията завеждат иск срещу първия и втората жалбоподатели на основание чл. 7 от Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти (известен като Закона за реституцията).

10. Производството приключва с окончателно решение на Върховния касационен съд от 8 януари 2001 г. Съдът възстановява правото на собственост на предишните собственици, като установява, че титулт на собственост на първия и втората жалбоподатели е бил изначално (*ab initio*) нищожен на следните три основания: 1) договорът за продажба не е подписан от кмета, както изисква законът, а от друг служител на общината. Въпреки че кметът е имал правомощията да делегира подписването на договори, в конкретния случай той не е упълномощил друго лице за това; 2) първоначалното решение за продажба на имота не е подписано от районния кмет съгласно законовото изискване, а от друг служител; и 3) процесният апартамент е бил част от по-голям апартамент, който на неуточнена дата през 1974 г. е бил разделен на два по-малки апартамента; това разделяне не е извършено в съответствие със съответните правила за строителство.

11. Първият и втората жалбоподатели са могли до два месеца след окончателното решение на Върховния касационен съд от 8 януари 2001 г. да подадат заявление за компенсаторни записи от държавата, с които да участват в приватизационни търгове или да продадат на брокери. Първият и втората жалбоподатели не са се възползвали от тази възможност.

12. Тримата жалбоподатели живеят в апартамента до май 2001 г., когато го освобождават.

13. През юни 2001 г. наследниците на предишния собственик завеждат иск за вреди срещу жалбоподателите за незаконно ползване на апартамента, тъй като последните не са били негови собственици. Искът е за периода от 1996 до 2001 г., тъй като за периода преди това важи общата петгодишна давност.

14. С решение от 31 май 2004 г. Софийски районен съд допуска иска за разглеждане, като приема, че тъй като първият и втората жалбоподатели никога не са имали валиден титул на собственост, правото на собственост на предишните собственици е било възстановено от датата на влизане в сила на Закона за реституцията през 1992 г. След тази дата жалбоподателите не са имали право да ползват апартамента.

15. На 7 март 2006 г. Софийски градски съд потвърждава решението. Жалбоподателите не обжалват пред касационна инстанция, като считат, че не биха имали никакви шансове за успех.

16. През юни 2007 г. първият и втората жалбоподатели изплащат на предишните собственици на апартамента сумата от 31 265 лева, или приблизително 16,000 евро, а третата жалбоподателка изплаща сумата от 15 632 лева, или приблизително 8 000 евро.

II. ПРЕДИСТОРИЯ, ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И СЪДЕБНА ПРАКТИКА

17. Съответната предистория, приложимо вътрешно право и съдебна практика относно ефекта спрямо трети страни на реституционното законодателство, прието в България през 90-те години на XX век, са обобщени в решението на Съда по делото *Великови и други срещу България*, №№ 43278/98, 45437/99, 48014/99, 48380/99, 51362/99, 53367/99, 60036/00, 73465/01, и 194/02, 15 март 2007 г.

18. С решение от 10 юли 2003 г. (решение № 1127 по дело № 891/2002) Върховният касационен съд отхвърля жалбата на ответниците, чийто титул на собственост върху апартамента е обявен за нищожен съгласно чл. 7 от Закона за реституцията и на които е наредено от долните съдебни инстанции да заплатят обезщетение на предишните собственици за ползването на имота без правно основание. Върховният касационен съд отхвърля възражението на ответниците, че до постановяването на окончателното решение по чл. 7 те са притежавали законно въпросния апартамент, като изтъква, че техният титул на собственост е бил нищожен *ab initio* (изначално). Съдът по-специално постановява, че

“[н]ищожността на дадено юридическо действие като правна категория води до пълна невъзможност това юридическо действие да произведе търсените правни последици. Тази невъзможност е налице от самото начало, с други думи

договорът, който е предмет на иска по чл. 7 [от Закона за реституцията], е нищожен, независимо от това кога тази нищожност е обявена от съда.”

Върховният касационен съд също така заключава:

“...от влизането в сила [на Закона за реституцията], [ответниците] са притежавали имота на невалидно правно основание и поради това тази дата правилно е приета като начален момент на отговорността им за вреди.”

ПРАВОТО

I. ОПЛАКВАНИЯ НА ПЪРВИЯ И ВТОРАТА ЖАЛБОПОДАТЕЛИ

A. Твърдени нарушения на чл. 1 от Протокол № 1 по отношение загубата на апартамента на първия и втората жалбоподатели

19. Първият и втората жалбоподатели се оплакват на основание чл. 1 от Протокол № 1 и чл. 13 и 14 от Конвенцията, че са били лишени от своя имот произволно и не по тяхна вина.

20. Съдът счита, че оплакването следва да се разгледа в светлината на чл. 1 от Протокол № 1, който гласи следното:

“Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своите притежания. Никой не може да бъде лишен от своите притежания освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.

Предходните разпоредби не накръняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметнат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на притежанията в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби.”

21. Правителството твърди, че първият и втората жалбоподатели не са изчерпали вътрешноправните средства за защита, тъй като не са потърсили компенсаторни записи. Правителството също така твърди, че жалбата трябва да бъде отхвърлена поради неспазване на шестмесечния срок съгласно чл. 35, ал. 1 от Конвенцията, тъй като окончателното съдебно решение, с което правото на собственост на първия и втората жалбоподатели е обявено за нищожно, е от 8 януари 2001 г., т.е. минали са повече от 6 месеца преди те да подадат настоящата жалба.

22. Първият и втората жалбоподатели оспорват тези аргументи.

Допустимост

23. Правителството твърди на първо място, че жалбата е недопустима поради неизчерпване на вътрешноправните средства за

защита, тъй като първият и втората жалбоподатели не са подали заявление за компенсаторни записи. Съдът припомня подробните си аргументи, изложени в решението *Великови и други*, където установява, че в разглеждания период от време схемата на компенсаторни записи не е осигурявала адекватно обезщетение в каквато и да било степен на сигурност (вж. *Великови и други*, цитирано по-горе, § 227). Съдът освен това вече е разгледал и отхвърлил същото възражение в подобно дело (вж. *Димитър и Анка Димитрови срещу България*, № 56753/00, § 23, 12 февруари 2009 г.). Поради това Съдът не намира причина да достигне до различен извод в настоящия случай.

24. При тези обстоятелства възниква въпросът дали разглежданата жалба е подадена в Съда в рамките на шестмесечния срок от окончателното решение на националния съд, както изисква чл. 35, ал. 1 от Конвенцията, и по-специално кога започва да тече този шестмесечен срок в настоящия случай.

25. По дела, подобни на цитираното по-горе *Великови и други срещу България*, в ситуации, където жалбоподателите са притежавали компенсаторни записи, Съдът е установявал, че относимите събития следва да се разглеждат като продължаващо положение, тъй като те засягат не само лишаването от собственост, но така също и произтичащото от това право на обезщетение, което е предмет на законодателни развития и промени в практиката поне до 2007 г. (вж. *Шойлекови и други срещу България* (реш.), №№ 61330/00, 66840/01 и 69155/01, 18 септември 2007 г.). В друг случай, подобен на *Великови и други*, където жалбоподателите не са получили компенсаторни записи, им е предоставено общинско жилище под наем, което те впоследствие закупуват; те също така предявяват иск за вреди срещу държавата. Тези събития възникват след окончателното решение, с което жалбоподателите са лишени от имота си. Съдът тогава е приел, че поради наличието на развития, засягащи обезщетяването, събитията следва да се разглеждат като продължаващо положение до уреждането на въпроса с обезщетяването (вж. *Владимирова и други срещу България*, № 42617/02, § 30, 26 февруари 2009 г.).

26. В настоящия случай Съдът отбелязва, че първият и втората жалбоподатели не са потърсили компенсаторни записи в съответния срок, който в техния случай е изтекъл на 8 март 2001 г., два месеца след окончателното решение на Върховния касационен съд (вж. параграф 11 по-горе).

27. Съдът също така отбелязва, че след март 2001 г. всички законодателни развития по отношение обезщетяването на лица, загубили имотите си по силата на чл. 7 от Закона за реституцията, са свързани с начина на използване на компенсаторните записи и с тяхната стойност (вж. *Великови и други*, цитирано по-горе, §§ 133-39). Тези развития не засягат първия и втората жалбоподатели, които се

отказват от правото си да получат компенсаторни записи през март 2001 г. Законодателните промени от юни 2006 г. не въвеждат ново право на компенсаторни записи за лица, които са пропуснали да подадат заявление за такива записи в съответния срок (вж. *Великови и други*, цитирано по-горе, § 139; *Панайотова срещу България*, № 27636/04, § 11, 2 юли 2009 г.; и *Гюлева и други срещу България*, № 76963/01, § 26, 25 юни 2009 г.).

28. Освен това, за разлика от делото *Владимирова и други срещу България*, цитирано по-горе, в настоящия случай не са налице други относими развития. Производството за вреди срещу жалбоподателите от 2001 – 2006 г. (вж. параграфи 13 – 14 по-горе) не е свързано с възможно обезщетение от държавата за имота, отнет от първия и втората жалбоподатели. Следователно няма причина събитията в настоящото дело да се разглеждат като продължаващо положение.

29. Ето защо Съдът заключава, че в случая шестмесечният срок започва да тече на 8 март 2001 г., когато е изтекъл срокът, в който жалбоподателите са могли да подадат заявление за получаване на компенсаторни записи. Настоящата жалба е подадена на 16 август 2004 г. Следователно жалбата е подадена извън предписания срок и следва да бъде отхвърлена в съответствие с чл. 35, ал. 1 и 4 от Конвенцията.

Б. Твърдяно нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 по отношение отговорността на първия и втората жалбоподатели за вреди

30. Първият и втората жалбоподатели се оплакват също така на основание чл. 1 от Протокол № 1, че съдът им е наредил да заплатят със задна дата вреди на предишните собственици на апартамента за период, предшестващ решението, с което техният титул на собственост е обявен за нищожен.

31. Правителството настоява Съдът да отхвърли оплакването като недопустимо поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, тъй като първият и втората жалбоподатели не са подали касационна жалба срещу решението на Софийския градски съд от 7 март 2006 г. (вж. параграф 15 по-горе). Във всеки случай Правителството счита, че на първия и втората жалбоподатели правилно е наредено да заплатят вреди, тъй като те са ползвали апартамента без правно основание.

32. Първият и втората жалбоподатели оспорват тези аргументи. Във връзка с твърдението за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита те твърдят, че с оглед на последователната практика на националните съдилища касационна жалба срещу решението от 7 март 2006 г. не би имала никакви изгледи за успех. Ето защо според тях наличното вътрешноправно средство за защита не е било ефективно и

неговото изчерпване не е било необходимо. Те също така твърдят, че нареждането да заплатят вреди съставлява несъразмерна за тях тежест.

1. Допустимост

33. Съдът отбелязва, че българският Върховен касационен съд, най-висшата национална съдебна инстанция, е разгледал и отхвърлил аргументи, идентични на тези, които първият и втората жалбоподатели биха могли да повдигнат в касационна жалба по делото. В свое решение от 10 юли 2003 г. Върховният касационен съд възприема становището, че лица в позицията на първия и втората жалбоподатели са автоматично отговорни за вреди, от датата на влизане в сила на Закона за реституцията, за това, че са продължили да живеят в апартаментите си, независимо от факта, че производствата относно валидността на тяхното право на собственост протичат години по-късно (вж. параграф 18 по-горе). От друга страна, Правителството не е посочило нито едно постановление или решение, в което националните съдилища да са се отклонили от този подход, който очевидно следва установената практика на българските съдилища относно правните последици на нищожността (вж. *Великови и други*, цитирано по-горе, § 122).

34. Следователно няма основание за съмнение, че по отношение на оплакването за „ретроактивна“ отговорност за вреди е налице практика на националните съдилища, която обрича на неуспех всяка касационна жалба на първия и втората жалбоподатели.

35. Съдът припомня, че жалбоподател може да бъде освободен от задължението да използва определено вътрешноправно средство за защита, ако докаже, че то не е имало шансове за успех и следователно е неподходящо или неефективно в конкретния случай (вж., наред с много други източници, *Мерже и Кро срещу Франция (Merger and Cros v. France)* (реш.), № 68864/01, 11 март 2004 г.).

36. В настоящия случай Съдът счита, че първият и втората жалбоподатели не са били задължени да се възползват от наличното вътрешноправно средство за защита, което в техния случай би било неефективно. Следователно настоящото оплакване не може да бъде отхвърлено поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита.

37. Съдът също така счита, че оплакването не е явно необосновано по смисъла на чл. 35, ал. 3 от Конвенцията или недопустимо на други основания. Следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

2. По същество

38. Съдът отбелязва, че в резултат от приложението по отношение на първия и втората жалбоподатели на Закона за реституцията от 1992

г. във връзка със съответните разпоредби за нищожност на договорите, те са определени за отговорни със задна дата да заплатят вреди на собствениците на техния апартамент преди национализацията за това, че са продължили да го ползват и след влизането в сила на Закона за реституцията (вж. параграфи 13 – 16 по-горе). Правителството не оспорва позицията на жалбоподателите, че това съставлява намеса на държавата в правото им на собственост. Съдът не вижда причина да твърди друго, като по-специално отбелязва, че оспорваната ретроактивна отговорност е следствие от влизането в сила на Закона за реституцията от 1992 г., който действа в период на изключителни промени в правния режим на недвижимата собственост в България (вж. *Великови и други*, цитирано по-горе, §§ 166 и 172).

39. Съдът отбелязва по-нататък, че установената отговорност на първия и втората жалбоподатели има своето правно основание в националното законодателство. Всяка от съответните разпоредби на националното законодателство, приложена спрямо жалбоподателите, има своя легитимна цел. Така например, разпоредбите по отношение валидността на договори имат за цел да регулират гражданскоправните сделки, а Законът за реституцията от 1992 г. цели да разреши сложни въпроси на реституция на национализирани имоти в период на обществена и правна трансформация (вж. *Великови и други*, цитирано по-горе, §§ 168 – 176).

40. Следователно Съдът трябва да прецени дали съответните законови правила и съдебна практика, както са приложени в настоящия случай, поддържат справедлив баланс между преследваните законни цели и изискванията на чл. 1 от Протокол № 1 за защита на индивидуалните права.

41. Както оспорваните законодателство и практика относно нищожността на договори, така и решенията на националните съдилища в случая на жалбоподателите изхождат от теоретичния постулат, възприет в българското гражданско право, че договор, който нарушава закона, е изначално (*ab initio*) нищожен и не може да породи никакви права и задължения за страните по този договор. Тъй като през 2001 г. са установени пороци в правото на собственост на първия и втората жалбоподатели, приема се, че те никога не са били собственици и следователно са третираны като лица, ползващи незаконно чужда собственост (вж. параграфи 13 – 14 по-горе).

42. Не е задача на Съда да прави общи заключения за правния режим на нищожността на договори в България и последствията от тази нищожност. Съдът не изключва, че при определени обстоятелства ретроактивната отговорност за вреди за ползване на имот, получен по силата на недействителна сделка, може да бъде пропорционална мярка, съвместима с чл. 1 на Протокол № 1.

43. Специфична особеност на настоящия случай обаче е, че Законът за реституцията от 1992 г., приложен съвместно със съответния закон за договорите, има за последица автоматична ретроактивна отговорност на жалбоподателите за продължаващото им ползване на апартамента.

44. Както Съдът отбелязва в решението си по делото *Великови и други*, цитирано по-горе, §§ 122 и 165, Законът за реституцията от 1992 г. е новост в българското право и за първоначален период от няколко години е предмет на изключително колебливо тълкуване. Тази несигурност засяга между другото и видовете пропуски, които пораждат нищожност.

45. Въпреки така очертания контекст, жалбоподателите са били поставени в положение, където, преценявайки ретроспективно, единственият начин да избегнат отговорност за вреди е бил да напуснат апартамента незабавно след приемането на Закона за реституцията от 1992 г. Според Съда не би могло разумно да се изисква жалбоподателите да сторят това нито през 1992 г., нито след 1993 г., когато срещу тях е предявен иск на основание Закона за реституцията. По това време и до постановяването на окончателното решение през януари 2001 г. тяхното право на собственост се е считало за валидно за целите на закона и те са имали право да ползват съответните правни средства за защита в националните съдилища, което са и сторили.

46. Освен това, както е отбелязано в цитираното по-горе решение по делото *Великови и други*, а и в други релевантни решения срещу България, Законът за реституцията от 1992 г., както е прилаган от българските съдилища, разглежда като изначално (*ab initio*) нищожни не само сделки с недвижими имоти, при които са налице съществени процесуални нарушения на закона, но така също и сделки, при които са установени несъществени пропуски от страна на държавната администрация, а не на въпросното лице (вж. *Великови и други*, цитирано по-горе, §§ 79, 90 и 98 – 99; *Пешевци срещу България*, № 29722/04, § 9, 2 юли 2009 г.; и *Панайотова срещу България*, № 27636/04, § 9, 2 юли 2009 г.). Това прекалено широко тълкуване, възприето от българските съдилища, е предмет на критика от Съда в решението по делото *Великови и други*, цитирано по-горе, §§ 218-20, 223-4 и 229-30.

47. Съдът не може да разгледа основанията, на които правото на собственост на първия и втората жалбоподатели е обявено за нищожно през 2001 г., тъй като съответната жалба е подадена след шестмесечния срок, постановен в чл. 35 от Конвенцията (вж. параграф 29 по-горе). Въпреки това в контекста на разглеждания въпрос, а именно пропорционалността на законодателния и съдебния подходи, които налагат ретроактивна отговорност на жалбоподателите, Съдът

отбелязва, че подобна отговорност е установена във всички случаи на недействителност и следователно в широк кръг от съществено различаващи се случаи, включително такива, в които държавната администрация е в основата на поредица от събития. Съдът приема, че след като е предявен иск срещу жалбоподателите на основание чл. 7 от Закона за реституцията в началото на 1993 г. (вж. параграф 9 по-горе), първият и втората жалбоподатели би следвало да са съзнавали възможността да загубят апартамента. При все това според Съда автоматичното прилагане на ретроактивна отговорност за вреди на добросъвестни собственици като жалбоподателите се разминава драстично с изискванията за пропорционалност, предвидимост и справедлив баланс.

48. Правителството не представя никакви аргументи, от които да е видно, че властите са положили известна грижа да поддържат справедлив баланс между законните цели, преследвани от всяка отделна законова разпоредба, и тежестта, която първия и втората жалбоподатели е трябвало да понесат в резултат от съвкупното и автоматично приложение на тези разпоредби.

49. Вярно е, че първият и втората жалбоподатели в крайна сметка е трябвало да заплатят вреди само за периода 1996 – 2001 г., тъй като собствениците преди национализацията са предявили иска си едва тогава и не са могли да претендират обезщетение за периода 1992 – 1996 г. поради изтекъл петгодишен давностен срок (вж. параграф 13 по-горе). Според Съда тази давност не може да възстанови необходимия справедлив баланс, тъй като жалбоподателите е трябвало да заплатят значителна сума за това, че са живяли в апартамента по време, когато за всички цели на закона този апартамент се е считал тяхна собственост.

50. Следователно Съдът постановява, че намесата в правата на жалбоподателите, защитени по силата на чл. 1 от Протокол № 1, е несъразмерна и поради това неоправдана. Следователно налице е нарушение на тази разпоредба.

II. ОПЛАКВАНИЯТА НА ТРЕТАТА ЖАЛБОПОДАТЕЛКА

51. Третата жалбоподателка се оплаква на основание чл. 1 от Протокол № 1 и чл. 13 от Конвенцията, че съдът ѝ е наредил да заплати вреди на предишните собственици на апартамента на родителите ѝ въз основа на произволно тълкуване на съответния закон от страна на националните съдилища.

52. Правителството изтъква, че тя не е обжалвала решението на Софийския градски съд от 7 март 2006 г.

53. Съдът припомня заключението си в параграф 34 по-горе, че жалбоподателите не са имали никакви шансове за успех в евентуално

касационно производство и счита, че третата жалбоподателка не е била задължена да прибегва до това правно средство за защита. Съдът отбелязва обаче, че решението от 7 март 2006 г. е било окончателно по отношение на нейното задължение да заплати въпросната сума и че оплакванията на третата жалбоподателка са подадени в Съда след изтичане на изискуемия шестмесечен срок, а именно на 15 декември 2007 г. (вж. параграф 1 по-горе). Следователно тези оплаквания са подадени извън срока и следва да бъдат отхвърлени в съответствие с чл. 35, ал. 1 и 4 от Конвенцията.

III. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

54. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.“

A. Вреди

55. Като обезщетение за имуществени вреди първият и втората жалбоподатели претендират сумата, която са заплатили на предишните собственици на имота. Като обезщетение за неимуществени вреди те претендират сумата от 15 000 евро.

56. Правителството настоява Съдът да отхвърли тези претенции.

57. Съдът се позовава на заключенията си по-горе, че е налице нарушение на чл. 1 от Протокол 1 поради установената отговорност на първия и втората жалбоподатели за вреди за ползване на апартамента до януари 2001 г. (вж. параграфи 38 – 50 по-горе). Първият и втората жалбоподатели са заплатили сумата от 16 000 евро на предишните собственици на апартамента (вж. параграф 16 по-горе). Ето защо Съдът счита, че те са претърпели имуществени вреди в резултат от установеното нарушение и следва да им бъде присъдена определена сума като справедливо обезщетение. По отношение на сумата, която да им бъде присъдена, Съдът отбелязва, че част от периода, за който на първия и втората жалбоподатели е установена отговорност, е непосредствено след окончателното решение, с което им е отнет апартамента (вж. параграфи 10, 13 и 16 по-горе). Установяването на нарушение от Съда по настоящото дело не засяга този период. Освен това, както беше отбелязано по-горе (вж. параграф 46), след 1993 г. първият и втората жалбоподатели трябва да са съзнавали възможността да загубят имота. Предвид тези съображения Съдът им присъжда обезщетение в размер на 8 000 евро за имуществени вреди.

58. По отношение на неимуществените вреди Съдът счита, че първият и втората жалбоподатели трябва да са претърпели болка и страдание в резултат от нарушението на правата им. Като преценява по справедливост, Съдът присъжда общо на двамата жалбоподатели сумата от 4 000 евро.

Б. Разноски

59. Жалбоподателите претендират сумата от 4 490 евро за адвокатски хонорар за работата на техните процесуални представители – г-жа С. Маргаритова-Вучкова и г-н Ю. Дулев. В подкрепа на този си иск те представят договор за процесуално представителство и почасова справка са извършена правна работа. Жалбоподателите молят 3 900 евро от тази сума да бъдат преведени директно по сметката на г-жа С. Маргаритова-Вучкова. Жалбоподателите също така искат възстановяване на 552,70 лева (приблизително 280 евро) за превод на документи и пощенски разходи, като представят съответните разписки.

60. Жалбоподателите претендират и сумата от 2 937,15 лева или приблизително 1 500 евро за разноски, свързани с производството за вреди пред националните съдилища (2001 –2006). В подкрепа на този си иск те представят съответните разписки.

61. Правителството настоява Съдът да отхвърли всички претенции за разноски.

62. Съгласно практиката на Съда жалбоподател има право на възстановяване на разноски само доколкото е доказано, че те са действително и по необходимост направени и са в разумен размер.

63. По отношение на адвокатския хонорар на г-жа Маргаритова-Вучкова и г-н Ю. Дулев и другите разходи, свързани с производството пред този Съд, като взима предвид факта, че част от оплакванията са отхвърлени, Съдът присъжда на първия и втората жалбоподатели сумата от 1 500 евро, от които 1 000 евро да се преведат директно по сметката на процесуалния им представител г-жа Маргаритова-Вучкова.

64. По отношение на разноските, свързани с вътрешното производство, като взима предвид информацията, с която разполага, Съдът установява, че тези разноски са действително направени и необходими. Що се отнася до размера, предвид че въпросните разноски са направени от тримата жалбоподатели и че оплакванията на третата жалбоподателка по отношение на това производство са отхвърлени, Съдът присъжда обезщетение в размер на 1 000 евро за първия и втората жалбоподатели.

В. Лихва за забава

65. Съдът счита за подходящо лихвата за забава да бъде изчислена на основата на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка, с добавени три процентни пункта.

**ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ
ЕДИНОДУШНО:**

1. *Обявява* за допустима жалбата на първия и втората жалбоподатели на основание чл. 1 от Протокол № 1 относно тяхната установена отговорност да заплатят вреди на предишните собственици на апартамента, а останалата част от жалбата за недопустима;
2. *Постановява*, че по отношение на първия и втората жалбоподатели е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията заради тяхната установена отговорност за вреди спрямо предишните собственици на апартамента им;
3. *Постановява*
 - (а) ответната държава да заплати общо на първия и втората жалбоподатели в срок от три месеца от датата, на която съдебното решение влезе в сила съгласно чл. 44, ал. 2 от Конвенцията, долупосочените суми в левова равностойност към датата на плащането:
 - (i) EUR 12 000 (дванадесет хиляди евро) за имуществени и неимуществени вреди, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими от жалбоподателите върху тази сума;
 - (ii) EUR 2 500 (две хиляди и петстотин евро) за разноси, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими от първия и втората жалбоподатели върху тази сума, от които EUR 1 000 (хиляда евро) да бъдат платени директно по банковата сметка на процесуалния представител на жалбоподателите г-жа С. Маргаритова-Вучкова;
 - (б) след изтичане на горецитирания тримесечен срок до извършване на плащането ще бъде дължима обикновена лихва върху горната сума в размер, равен на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка за периода на забава, с добавени три процентни пункта;
4. *Отхвърля* останалата част от иска на жалбоподателите за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 7 януари 2010 г. в съответствие с чл. 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Секретар на Отделението

Пеер Лоренцен
Председател